HUS/16319/2022

15.11.2022

Talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

HE 115/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt HUSin kirjallista asiantuntijalausuntoa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamista koskevasta lakiesityksestä HE 115/2022.

HUS toteaa, että se pitää hankintalakiin ehdotettuja muutoksia pienehköinä ja niissä lähinnä sisällytetään nykyinen hankintatoimen käytäntö lakiin. Ehdotetut muutokset eivät juurikaan lisää HUSin työmäärää hankinnoissa.

HUS-kuntayhtymä lausuu kunnioittaen asiasta seuraavaa:

2 § Lain tavoitteet

Säädettäväksi ehdotetun 2 § 1 momentin sanamuoto ilmaisee lainsäätäjän tavoitetilan ekologisten ja sosiaalisten näkökohtien huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa ja muutoksen aikaansaamisesta vallitsevaan julkisia hankintoja koskevaan käytäntöön. Voimassa olevassa hankintalain 2 § 1 momentissa on tavoitteeksi säädetty kestävät hankinnat ja 2 momentissa on säädetty hankintayksiköille velvollisuus pyrkiä järjestämään hankintatoimintansa ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Kestävien hankintojen käsitteen tarkentaminen ehdotetulla tavalla selkeyttää pykälää, koska ehdotetun uuden 1 momentin terminologia on samankaltainen voimassaolevan 2 § 2 momentin kanssa. Koska jo voimassa oleva hankintalain 2 § 2 momentti velvoittaa hankintayksiköt pyrkimään järjestää hankintatoimensa ympäristö- ja sosiaaliset näkökulmat huomioon ottaen, ehdotetulla 1 momentin muutoksella on lähinnä laintulkinnallisia vaikutuksia.

HUSissa hankintojen vastuullisuus ml. ympäristönäkökohdat otetaan nykyisinkin huomioon hankintalain 2 § mukaisesti. HUSille on vuonna 2016 laadittu ja hyväksytty erillinen ympäristöohjelma, jonka toteutumista pyritään hankintatoimessa edistämään ja HUSin

hankintaohjeessa ylläpidetään ajantasaiset kriteerit ja ohjeistus siitä, kuinka ympäristöasiat huomioidaan vastuullisesti ja laadukkaasti HUSin hankinnoissa. Ehdotettu muutos vastaa HUSin vallitsevaa käytäntöä hankinnoissa.

78 § Alihankkijoiden poissulkeminen

Ehdotettu muutos selkeyttää lain sanamuotoa. Ehdotetusta sanamuodosta ilmenee aiempaa selvemmin, että alihankkijan poissulkemisperusteet ovat samat kuin tarjoajia ja ehdokkaita koskevat 80–81 §:ien perusteet.

80 § Pakolliset poissulkemisperusteet

Ympäristörikosten sisällyttäminen pakollisiin poissulkemisperusteisiin edistää hankintojen vastuullisuutta.

93 §, 106 § ja 122 § Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta

HUS pitää säännöksien ehdotettuja sanamuotoja osin epäselvinä. Kokonaistaloudellisesti edullisimpana voidaan hallituksen esityksen mukaan pitää sellaista hinnaltaan edullisinta tarjousta, joka täyttää hankintayksikön hankinnan kohteelle sekä tarjoajalle asettamat vaatimukset. Vastaavaa toteamusta vaatimustenmukaisuudesta ei kuitenkaan ole säännösehdotusten kohdissa, jotka koskevat hinta-laatusuhteeltaan parasta tai kustannuksiltaan edullista tarjousta. Ehdotetuista muotoiluista voi saada käsityksen, että hankinnan kohteelle ja tarjoajalle asetetut vaatimukset otettaisiin huomioon vain edullisimman hinnan ollessa tarjouskilpailun ratkaisuperuste. Kuitenkin hankintalain 74 § velvoittaa hankintayksikön sulkemaan tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset tarjouskilpailusta ja lain 83 § velvoittaa sulkemaan tarjouskilpailusta ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia. Nämä tarjoajaa koskevat pakolliset poissulkemisperusteet ja tarjouksen hylkäämisperusteet koskevat siis myös hankintoja, joissa kokonaistaloudellisesti edullisin on tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinta-laatusuhteeltaan paras tai kustannuksiltaan edullisin.

Ehdotettu muutos vastaa vallitsevaa julkisten hankintojen käytäntöä laadun huomioon ottamisessa, sillä halvimman hinnan ollessa ratkaisuperuste laatu on nykyisinkin otettu huomioon hankinnan kohdetta ja/tai tarjoajaa koskevissa vaatimuksissa. Ehdotetut säädökset eivät näin ollen muuta vallitsevaa käytäntöä.

123 § Hankintaa koskeva päätös

Ehdotetun säännöksen mukaan hankintapäätöksestä on käytävä ilmi kuinka hankinnassa on huomioitu laatuun liittyvät vaatimukset. Ilmoitusvelvollisuus olisi hallituksen esityksen mukaan informatiivinen. Lakiesityksen perustelujen mukaan riittävää olisi kertoa vain laadun huomioon ottamisen keskeiset seikat. Koska ehdotetun säädöksen mukaan laadun huomioon ottamisen kuvaaminen hankintapäätöksessä on mahdollista vain keskeiset seikat esiintuomalla ja koska hankintapäätöstä koskevaa kyseisestä kohtaa ei voi valituksella saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, ehdotettu muutos aiheuttaa vain vähäisen määrän lisätyötä hankintayksiköille. Hankintapäätökset ovat yleisöjulkisia, joten laadun huomioon ottamisen kuvaaminen hankintapäätöksessä palvelee lähinnä yleisön valistamista. Tarjoajat ovat laadun huomioon ottamisen voineet havaita jo tarjouspyynnöstä.

146 § Muutoksenhaun kohde ja rajoitukset

Ehdotetun muutoksen mukaan markkinaoikeuden käsiteltäväksi ei voi valituksella saattaa päätöstä, joka koskee hankintayksikön 123 §:ssä tarkoitettua kuvausta laadun huomioimisesta. Hankinnan laatu määritellään yksityiskohtaisesti tarjouspyynnössä. Tarjouspyynnöt ovat yleensä hyvin pitkiä eikä niiden läpikäyminen hankintapäätöksessä ole tarkoituksenmukaista eikä hankintatoiminnan kannalta taloudellisesti tehokasta, koska laadun huomioon ottamisen kuvaaminen tarkasti ja täysin kattavasti päätöksessä aiheuttaisi hankintayksilöille huomattavan paljon lisätyötä vallitsevaan tilaan nähden. Ehdotetun 123 § mukaan riittävää olisi kuvata hankintapäätöksessä laadun huomioon ottamisen keskeiset seikat. Koska keskeiset seikat eivät kattavasti ja yksityiskohtaisesti voi kertoa miten laatu on hankinnassa otettu huomioon, muutoksenhakemisen kielto hankintapäätökseen tältä osin on aiheellista.

Kohteliaimmin,

Suvi Posio

Hallintojohtaja, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Lisätiedot: Päivi Ollila, Hankintalakimies, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä